

Zitting 1979–1980

16 240 (R 1151)

Drie VN-ruimtevaartovereenkomsten, respectievelijk inzake redding van astronauten, aansprakelijkheid voor schade en registratie van gelanceerde voorwerpen, Londen/Moskou/Washington, 22 april 1968 (Trb. 1968, 134) en 29 maart 1972 (Trb. 1979, 20) en New York, 14 januari 1975 (Trb. 1979, 19)

Nr. 1

Ter griffies van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen 9 juni 1980. De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens een of beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of de Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen te kennen worden gegeven op uiterlijk 9 juli 1980.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste Kamer en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 4 juni 1980

Ter voldoening aan het bepaalde in het tweede lid van artikel 60, respectievelijk artikel 64 juncto het tweede lid van artikel 60, en onder verwijzing naar het derde lid van artikel 61 van de Grondwet, alsook naar het eerste lid van artikel 24 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer u hierbij de Engelse en de Franse tekst en de vertaling in het Nederlands over te leggen van:

- de op 22 april 1968 te Londen/Moskou/Washington tot stand gekomen Overeenkomst inzake de redding van astronauten (Trb. 1968, 134¹);
- de op 29 maart 1972 te Londen/Moskou/Washington tot stand gekomen Overeenkomst inzake aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door ruimtevoorwerpen (Trb. 1979, 20¹), en
- de op 14 januari 1975 te New York tot stand gekomen Overeenkomst inzake registratie van in de kosmische ruimte gebrachte voorwerpen (Trb. 1979, 19¹).

Een toelichtende nota bij deze overeenkomsten gelieve u hiernevens aan te treffen.

De goedkeuring wordt voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneur van de Nederlandse Antillen is verzocht hogerge-noemde stukken op 9 juni 1980 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen.

De Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen is van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
C. A. van der Klaauw

¹ Nedergelegd op de bibliotheek ter inzage.

TOELICHTENDE NOTA

Inleiding

Op 27 januari 1967 kwam te Londen, Moskou en Washington tot stand het Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en de andere hemellichamen. Dit verdrag werd op 10 oktober 1969 voor het gehele Koninkrijk bekrachtigd na verkregen parlementaire goedkeuring (zie laatstelijk Trb. 1969, 203).

Ter uitwerking van dit verdrag (verder te noemen: het Ruimteverdrag van 1967) zijn op basis van voorstellen van de Commissie inzake het Vreedzame Gebruik van de Kosmische Ruimte van de Verenigde Naties drie overeenkomsten tot stand gebracht:

1

De Overeenkomst inzake de redding van ruimtevaarders, de terugkeer van ruimtevaarders en de teruggave van in de kosmische ruimte gebrachte voorwerpen; Londen/Moskou/Washington, 22 april 1968, in werking getreden op 3 december 1968 (Trb. 1968, 134).

2

De Overeenkomst inzake de internationale aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door ruimtevoorwerpen; Londen/Moskou/Washington, 29 maart 1972, in werking getreden op 1 september 1972 (Trb. 1979, 20).

3

De Overeenkomst inzake de registratie van in de ruimte gelanceerde voorwerpen, New York, 12 november 1974, in werking getreden op 15 september 1976 (Trb. 1979, 19).

Het Koninkrijk der Nederlanden heeft op 14 augustus 1968 de onder 1 genoemde overeenkomst (verder te noemen: de Astronautenovereenkomst) ondertekend. Bekrachtiging van deze overeenkomst, die uiteraard vooral tot voordeel strekt van staten die veelvuldig voorwerpen (al dan niet bemand) in de ruimte brengen, is echter uitgesteld in afwachting van de totstandkoming van een regeling inzake de aansprakelijkheid voor schade aangericht door in de ruimte gelanceerde voorwerpen, een regeling die mede in het belang zou zijn van de staten die geen of weinig voorwerpen in de ruimte brengen. Een dergelijke regeling is tot stand gebracht in de vorm van de onder 2 genoemde overeenkomst (verder te noemen: de Aansprakelijkheidsovereenkomst). Een leemte in deze overeenkomst was evenwel dat geen bepalingen waren opgenomen die de lancerende staten zouden verplichten tot maatregelen die identificatie van een object dat schade had aangericht, mogelijk maken. De onder 3 genoemde overeenkomst (verder te noemen: de Registratie-overeenkomst) beoogde deze leemte te vullen.

Naar onze mening is aldus, ter uitwerking van een aantal bepalingen van het Ruimteverdrag van 1967, een aanvaardbaar geheel van regels tot stand gekomen. Aangezien de drie genoemde overeenkomsten blijkens het voorgaande verband met elkaar houden, leggen wij deze gezamenlijk ter goedkeuring over.

Als toelichting op de drie overeenkomsten diene het volgende.

De Astronautenovereenkomst

Deze overeenkomst vormt een uitwerking van artikel V, eerste alinea, en artikel VIII, laatste zin, van het Ruimteverdrag van 1967.

Volgens het eerste lid van artikel V van het Ruimteverdrag dienen de verdragspartijen astronauten, als afgezanten van de mensheid in de kosmische ruimte, in geval van nood alle mogelijke hulp te verstrekken; in het geval van een noodlanding moeten zij astronauten veilig en snel terugzenden naar de staat waar hun ruimtevaartuig is geregistreerd.

Volgens de laatste zin van artikel VIII van het Ruimteverdrag dienen ruimtevoorwerpen of delen daarvan die buiten de grenzen van de lancerende staat worden aangetroffen, te worden teruggegeven aan deze staat, die desgevraagd vooraf gegevens ter identificatie zal verstrekken.

De Astronautenovereenkomst werd op 19 december 1967 met algemene stemmen door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties goedgekeurd (resolutie 2345 (XXII)). In de bijlage bij deze toelichtende nota is aangegeven welke staten reeds partij zijn bij de overeenkomst.

De artikelen 1 t/m 5 van de overeenkomst bevatten gedragsregels die staten in acht moeten nemen ten aanzien van ruimtevaarders en ruimtevaartuigen van andere verdragspartijen. De tekst van deze artikelen is duidelijk en behoeft naar het voorkomt geen nadere toelichting.

Volgens artikel 6 wordt ten aanzien van voorwerpen die zijn gelanceerd door een internationale gouvernementele organisatie die organisatie als «lancerende autoriteit» aangemerkt, indien die organisatie verklaard heeft de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen te aanvaarden en de meerderheid van de lid-staten van de organisatie partij is bij de overeenkomst en bij het Ruimteverdrag. Het Europese Ruimte Agentschap (het ESA), waarvan tien Europese landen, waaronder Nederland, lid zijn, heeft in de loop van 1975 een dergelijke verklaring afgelegd; deze verklaring is van kracht geworden op 31 december 1975.

De slotbepalingen in de artikelen 7 tot en met 10 komen overeen met de artikelen XIV tot en met XVII van het Ruimteverdrag van 1967.

De Aansprakelijkheidsovereenkomst

Deze overeenkomst vormt een uitwerking van artikel VII van het Ruimteverdrag van 1967, dat in algemene termen iedere lancerende staat aansprakelijk stelt voor schade toegebracht aan een andere verdragsstaat of diens natuurlijke en rechtspersonen, aangericht door het gelanceerde voorwerp of delen daarvan.

De overeenkomst werd op 29 november 1971 door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties goedgekeurd (resolutie 2777 (XXVI)). Voor wat betreft de staten die partij zijn bij de overeenkomst, moge worden verwezen naar de bijlage bij deze toelichtende nota.

Aan de totstandkoming van deze overeenkomst is door de VN-Commissie voor het Vreedzaam Gebruik van de Kosmische Ruimte acht jaar gewerkt. De belangrijkste verschillen van mening betroffen de vraag welk rechtsstelsel toepasselijk zou moeten zijn (hetgeen onder meer van belang kan zijn voor de hoogte van de schadevergoeding), en de vraag of de overeenkomst een bindende geschillenregeling zou moeten bevatten.

Met betrekking tot de eerste kwestie, de vraag van het toepasselijk recht, verdedigden de westelijke landen en een groot aantal ontwikkelingslanden de opvatting dat het recht van het land dat schadevergoeding vraagt, toegepast diende te worden. Alleen zo, aldus deze opvatting, kan bereikt worden dat burgers die schade hebben geleden door ruimtevoorwerpen schadeloos worden gesteld op de wijze en in de mate die in hun land gebruikelijk is. Met name de Oosteuropese landen stelden daartegenover dat dit uitgangspunt tot ongelijkheid zou leiden en dat zodoende voor de lanceerstaten een zeer *onzekere situatie zou ontstaan. Aanvankelijk stelden zij dan ook voor om het recht van de staat die schadevergoeding diende te betalen, van toepassing te verklaren. Het bereikte compromis is neergelegd in artikel XII. Op dat artikel zal hieronder nader worden ingegaan.*

Ook met betrekking tot het tweede geschilpunt, de vraag of de overeenkomst een bindende geschillenregeling diende te bevatten, stonden de westelijke en een aantal ontwikkelingslanden tegenover de Oosteuropese staten. Het gevonden compromis is neergelegd in artikel XIX. Ook op dit artikel zal hieronder nader worden ingegaan.

Wat betreft de afzonderlijke bepalingen van de overeenkomst diene het volgende.

Ten aanzien van de aansprakelijkheid van de lancerende staat voor schade toegebracht door ruimtevoorwerpen maakt de overeenkomst een onderscheid tussen schade toegebracht op het aardoppervlak of aan luchtvaartuigen tijdens de vlucht (artikel II) en schade, elders dan op het aardoppervlak, toegebracht aan een ruimtevoorwerp van een andere lancerende staat (artikel III).

Artikel II bevat de hoofdregel van de overeenkomst: de absolute aansprakelijkheid van de lancerende staat voor schade door ruimtevoorwerpen toegebracht op het aardoppervlak of aan luchtvaartuigen tijdens de vlucht. Deze regel houdt in dat de lancerende staat zich – behoudens één uitzondering, opgenomen in het hierna te bespreken artikel VI – niet kan beroepen op enige omstandigheid, zoals het ontbreken van schuld zijnerzijds, om zich van zijn aansprakelijkheid te bevrijden. Men acht dit billijk omdat de lancerende staat een risico schept waarop de overige staten als regel geen invloed kunnen uitoefenen en omdat de getroffen staat doorgaans moeilijk zal kunnen bewijzen dat de lancerende staat schuld draagt aan de schadetoebrengende gebeurtenis.

De aansprakelijkheid voor schade aan ruimtevoorwerpen van andere verdragsstaten, elders dan op het aardoppervlak, is ingevolge artikel III wel op schuld gebaseerd. Dat leek ook aangewezen, omdat hier niet, zoals in het geval van artikel II, sprake is van het scheppen van een risico waaraan de andere staat part noch deel heeft – beide staten hebben een ruimtevoorwerp gelanceerd – en omdat absolute aansprakelijkheid in dit geval zou leiden tot aansprakelijkheid van beide staten voor elkaars schade, ook bij schuld van één van beide, hetgeen onbillijk voorkomt.

Artikel IV¹ behandelt het geval van schade tengevolge van een ongeluk met ruimtevoorwerpen van twee staten toegebracht aan een derde staat. De regeling voor dit geval loopt geheel parallel met de regelingen voor het geval dat de schade is toegebracht door slechts één ruimtevoorwerp. Zo wordt ook onderscheid gemaakt tussen enerzijds schade op het aardoppervlak of aan vliegtuigen tijdens de vlucht en anderzijds schade, elders dan op het aardoppervlak, aan een ruimtevoorwerp van een derde staat. Het bijzondere is slechts dat bedoelde twee staten, indien aansprakelijk, hoofdelijk aansprakelijk zijn jegens de derde. Bij het onderlinge verhaal wordt gelet op de mate van schuld.

Artikel V bepaalt dat ook bij gezamenlijke lanceringen de deelnemende staten hoofdelijk aansprakelijk zijn voor door het gelanceerde object aangerichte schade, waarbij, volgens het tweede lid, de staat die schadevergoeding heeft betaald een recht van verhaal heeft op de andere staten die aan de lancering hebben deelgenomen. Het tweede lid van artikel V maakt voorts, ten overvloede, gewag van de mogelijkheid dat staten die gezamenlijk een lancering ondernemen, overeenkomsten sluiten omtrent de onderlinge verdeling van de financiële verplichtingen waarvoor zij hoofdelijk aansprakelijk zijn. Dat is bij dergelijke lanceringen regel. Daarbij kan uiteraard geen afbreuk worden gedaan aan de rechten die andere staten aan de onderhavige overeenkomst kunnen ontleen. Bij de toepassing van artikel V dient men rekening te houden met het feit dat de staat van wiens grondgebied de lancering plaatsvindt ingevolge artikel I in alle gevallen als lancerende staat wordt aangemerkt, dus ook al is hij overigens niet bij de lancering betrokken.

Artikel VI bevat in het eerste lid de enige uitzondering op het beginsel van absolute aansprakelijkheid: de lancerende staat is niet aansprakelijk voor zover hij aantoonbaar dat de schade geheel of gedeeltelijk is veroorzaakt door grove schuld of opzet van de staat die schadevergoeding eist of degenen die de schade hebben geleden. Deze uitzondering vindt echter volgens het tweede lid weer geen toepassing indien de activiteiten van de lancerende staat niet in overeenstemming waren met het internationale recht, in het bijzonder het VN-Handvest en het Ruimteverdrag van 1967. Men zou in dit verband bij voorbeeld kunnen denken aan lanceringen die beogen een kernwapen in een baan om de aarde te brengen, hetgeen krachtens artikel IV van het Ruimteverdrag van 1967 is verboden.

¹ Voor de goede orde zij vermeld dat de Nederlandse vertaling van artikel IV, eerste lid, onder b, zoals afgedrukt op biz. 25 van Trb. 1979, 20 niet volledig is. Dit artikellid dient te worden gelezen als volgt:

«b. indien de schade is toegebracht aan een ruimtevoorwerp van een derde Staat of aan personen of zaken aan boord van een zodanig ruimtevoorwerp elders dan op het aardoppervlak zijn zij jegens de derde Staat aansprakelijk indien een van hen schuld heeft of indien personen waarvoor een beide verantwoordelijk is, schuld hebben».

Volgens artikel VII, onder (a), is de overeenkomst niet van toepassing op schade geleden door onderdanen van de lancerende staat, waar zij zich ook mogen bevinden. Deze bepaling gaat uit van de opvatting dat de relaties tussen een staat en zijn eigen onderdanen in het algemeen niet beheerst dienen te worden door regels van internationaal recht. Artikel VII, onder (b), zondert ook schade van vreemdelingen die bij lanceringen betrokken zijn uit.

De artikelen VIII tot en met XX bevatten de regels aangaande de procedures die ter verkrijging van schadevergoeding moeten worden gevolgd en de wijze waarop de hoogte daarvan wordt vastgesteld.

Artikel VIII bepaalt welke staat gerechtigd is tot het indienen van een eis tot schadevergoeding: hetzij de staat die zelf schade heeft geleden of wiens natuurlijke of rechtspersonen schade hebben geleden; ofwel, indien deze staat passief blijft, de staat op welks grondgebied de schade is aangericht; ofwel, indien beide passief blijven, de staat wiens ingezetenen schade hebben geleden. De draagwijdte van beide laatste mogelijkheden wordt ingeperkt door de hierboven vermelde regel van artikel VII onder (a), dat de overeenkomst niet van toepassing is op schade geleden door onderdanen van de lancerende staat.

Aan een regeling waarbij de staat verplicht wordt ontvangen bedragen ter zake van door andere personen geleden schade aan deze uit te keren bestaat geen behoefte, aangezien zodanige verplichting reeds voortvloeit uit de omstandigheid dat de staat daarbij, mede blijkens artikel VIII, tweede lid, van de overeenkomst handelt ten behoeve van die personen.

Van belang voor de getroffen en is dat artikel XI bepaalt, dat de in schadevergoedingsregelingen vaak voorkomende regel dat eerst de nationale rechtsmiddelen die de eiser ter beschikking staan, uitgeput moeten zijn, hier niet van toepassing is.

Artikel XII bevat het eerdergenoemde compromis inzake het toepasselijk recht. Het artikel legt vast dat de schadevergoeding die de lancerende staat moet betalen, wordt bepaald overeenkomstig het internationale recht en de beginselen van recht en billijkheid, en wel zodanig dat de eiser wordt hersteld in de toestand die zou hebben bestaan indien de schade zich niet zou hebben voorgedaan. In dit verband zij er op gewezen dat de vierde paragraaf van de preambule van de resolutie, waarbij de Algemene Vergadering der VN de overeenkomst goedkeurde (resolutie 2777 (XXVI)), spreekt over «volledige schadevergoeding» en «snelle en billijke afdoening van vorderingen». Genoemd compromis heeft bezwaren, vooral als gevolg van het ontbreken van een bindende geschillenregeling (zie onder), maar een betere oplossing bleek niet haalbaar.

Overwogen is de aansprakelijkheid tot een bepaald bedrag te beperken, maar men heeft daar uiteindelijk van afgezien. Een dergelijke beperking lijkt hier niet beslist noodzakelijk en zou uiteraard niet in het belang zijn van degenen die schade geleden hebben.

De artikelen XIV tot en met XX hebben betrekking op de Schaderegelingscommissie, die ingesteld wordt wanneer de eisende staat en de lancerende staat er niet in geslaagd zijn om langs diplomatieke weg een schikking te treffen. De Commissie bestaat als regel uit drie leden: één lid aan te wijzen door de eisende staat, één door de lancerende staat en een derde lid, de Voorzitter, aan te wijzen door beide partijen gezamenlijk of door de Secretaris-Generaal der Verenigde Naties indien de partijen over de aanwijzing van een derde lid geen overeenstemming kunnen bereiken. Indien een der partijen in gebreke blijft een lid aan te wijzen, kan de Schaderegelingscommissie alleen uit de Voorzitter bestaan. De beslissingen en uitspraken van een uit drie personen bestaande Commissie geschieden met meerderheid van stemmen. De Commissie heeft tot taak te beoordelen of de eis tot schadevergoeding gegrond is en het eventueel te betalen bedrag vast te stellen.

Artikel XIX is bedoeld als een compromis tussen de opvatting dat het oordeel van de Commissie bindend moet zijn en de opvatting dat dit niet het geval dient te zijn. Het artikel bepaalt dat de beslissing van de Commissie definitief en bindend is indien de partijen zulks zijn overeengekomen; indien dit

laatste niet het geval is, moeten de partijen de uitspraak van de Commissie te goeder trouw in overweging nemen. Het verzet in de Algemene Vergadering van enige – vooral Westelijke – staten, waaronder het Koninkrijk, tegen het niet-bindende karakter van deze geschillenregeling leidde ertoe dat in de eerdergenoemde resolutie waarmee de Algemene Vergadering de overeenkomst goedkeurde, een derde operationele paragraaf werd opgenomen, waarin wordt gewezen op de mogelijkheid dat een staat die partij wordt bij de overeenkomst, verklaart de uitspraken van de Commissie als bindend te beschouwen voor het geval dat de staat waarmee een geschil bestaat een zelfde verklaring heeft afgelegd. Tot op heden hebben vijf staten een dergelijke verklaring afgelegd (Canada, Denemarken, Ierland, Nieuw-Zeeland en Zweden). Wij menen dat ook het Koninkrijk bij toetreding tot de overeenkomst een dergelijke verklaring zal dienen af te leggen.

Artikel XXI heeft het oog op ernstige schadegevallen in landen, zoals bepaalde ontwikkelingslanden, die niet over voldoende middelen beschikken om direct de nodige maatregelen te nemen. Het artikel voorziet in de mogelijkheid van passende en snelle hulp door de andere staten die partij zijn bij de overeenkomst, in het bijzonder van de lancerende staat. Het artikel laat echter de rechten en verplichtingen van de betrokken staten krachtens de overeenkomst onverlet.

Artikel XXII bepaalt dat de overeenkomst ook op internationale intergouvernementele organisaties van toepassing is, indien een dergelijke organisatie verklaart de rechten en verplichtingen van de overeenkomst te aanvaarden en indien de meerderheid van de lid-staten partij is bij deze overeenkomst en bij het Ruimteverdrag van 1967. Wanneer een internationale organisatie aansprakelijk is, zijn de organisatie en haar leden die partij zijn bij de overeenkomst hoofdelijk aansprakelijk. Een eis tot schadevergoeding dient echter eerst bij de organisatie te worden ingediend en pas wanneer de organisatie niet binnen zes maanden het overeengekomen of vastgestelde bedrag heeft betaald, kan de eisende staat een beroep doen op de aansprakelijkheid van de lid-staten die partij zijn bij de overeenkomst. Op 20 september 1976 heeft het Europese Ruimte Agentschap (het ESA) een «Verklaring van Aanvaarding», als bedoeld in artikel XXII, afgelegd. Gezien de waarschijnlijkheid dat het Agentschap niet in staat zou zijn om eventuele schadevergoedingen te bekostigen uit de voor het betrokken project gevoteerde gelden en gezien de daaruit voortvloeiende mogelijkheid dat een staat die schade geleden heeft na verloop van zes maanden één van de – krachtens de overeenkomst hoofdelijk aansprakelijke – lid-staten van het ESA zou aanspreken, was het nodig in het kader van het ESA een regeling te treffen omtrent de wijze waarop de lid-staten hun aandeel in de schadevergoeding moeten betalen. Over de totstandkoming van een dergelijke regeling is in het kader van het ESA, en daarvoor in het kader van de Europese Organisatie voor Ruimte-onderzoek (ESRO), langdurig overleg gevoerd. De lange duur van dit overleg heeft ertoe geleid dat het betreffende besluit eerst in december 1977 door de ESA-Raad genomen is. Van Nederlandse kant werd de regresregeling een voorwaarde geacht voor het partij worden bij de Aansprakelijkheidsovereenkomst, en daarmee – gezien de onderlinge samenhang van de drie overeenkomsten – tevens voor het partij worden bij de beide andere overeenkomsten. Dit is de reden dat het onderhavige voorstel tot goedkeuring van deze drie overeenkomsten eerst thans wordt ingediend.

De artikelen XXIII tot en met XXVIII bevatten de slotbepalingen. Deze bepalingen volgen de lijnen van de slotbepalingen van de beide eerdere verdragen inzake de ruimte, met dien verstande dat in de Aansprakelijkheidsovereenkomst een artikel is toegevoegd (artikel XXVI) betreffende mogelijke herziening van de overeenkomst na een bepaalde periode.

De Registratie-overeenkomst

Een leemte in de Aansprakelijkheidsovereenkomst was dat er geen bepalingen in waren opgenomen die de lancerende staten verplichtten tot maat-

regelen die identificatie van een object dat schade had toegebracht, mogelijk maken. Deze materie werd overgelaten aan een speciale overeenkomst, de Registratie-overeenkomst.

Deze overeenkomst vormt een uitwerking van artikel XI van het Ruimteverdrag van 1967, volgens hetwelk de verdragsstaten de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, het publiek en de internationale wetenschappelijke gemeenschap, voor zover dit enigszins mogelijk en uitvoerbaar is, in kennis zullen stellen van de aard, de uitvoering, de plaatsen en de resultaten van activiteiten in de kosmische ruimte; na ontvangst van deze inlichtingen dient de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties deze terstond op doeltreffende wijze te verspreiden, aldus artikel XI.

De Registratie-overeenkomst werd op 12 november 1974 door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties aangenomen (resolutie 3235 (XXIX)). Ook ten aanzien van deze overeenkomst bevat de bijlage bij deze toelichtende nota een opgave van de staten die reeds partij zijn.

Met een systeem van registratie van ruimtevoorwerpen riep deze overeenkomst niet iets geheel nieuws in het leven: al vóór 1967 hadden de lancerende staten, in overeenstemming met resolutie 1721 (XVI) van 20 december 1961, op vrijwillige basis gegevens aan de Verenigde Naties verstrekt omtrent hun lanceringen. Dit aspect van de Registratie-overeenkomst baarde de VN-Ruimtecommissie dan ook betrekkelijk weinig moeilijkheden; de discussie aldaar spitste zich toe op de vraag of ruimtevoorwerpen al dan niet verplicht van zodanige merktekens aan binnen- of buitenzijde moesten zijn voorzien, dat de identiteit van een voorwerp dat schade had aangericht niet alleen indirect (nl. via de verstrekte «vluchtgegevens») maar ook direct zou kunnen worden vastgesteld. Vele staten zonder ruimtevaartactiviteiten meenden dat een dergelijke verplichting in een registratie-overeenkomst niet gemist kon worden. In het bijzonder de Sovjet-Unie, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten stelden zich eerder op het standpunt dat het aanbrengen van merktekens die de terugkeer van het ruimtevoorwerp of onderdelen daarvan naar de aarde zouden kunnen doorstaan, technisch niet mogelijk was.

Ten slotte werd op dit punt een soort compromis aanvaard: het aanbrengen van een aanduiding of een registratienummer op het ruimtevoorwerp is voorlopig, zoals uit artikel V volgt, niet verplicht, maar wel is in artikel X uitdrukkelijk bepaald dat op een eventuele herzieningsconferentie rekening zal worden gehouden met alle van belang zijnde technische ontwikkelingen, met inbegrip van die welke betrekking hebben op de identificatie van ruimtevoorwerpen.

Voor wat betreft de afzonderlijke bepalingen van de overeenkomst diene het volgende.

Artikel II verplicht de staten die partij zijn bij de overeenkomst de door hen gelanceerde ruimtevoorwerpen in een nationaal register in te schrijven; in het geval van een gezamenlijke lancering bepalen de lancerende staten gezamenlijk wie van hen het voorwerp zal registreren.

De artikelen III, IV en V hebben betrekking op het centrale register dat de Secretaris-Generaal der Verenigde Naties zal bijhouden. In dit register, dat openbaar is (artikel III, tweede lid), dient onder meer een passende aanduiding of het registratienummer van het ruimtevoorwerp te worden ingeschreven (artikel IV, eerste lid, onder b). Artikel V, dat hierboven al is aangehaald, verplicht de registrerende staat om indien deze aanduiding of dit registratienummer op het ruimtevoorwerp is aangebracht, zulks mede te delen aan de Secretaris-Generaal, die van deze mededeling aantekening maakt in het register. Zoals hierboven al is opgemerkt, blijkt uit artikel V dat het op het voorwerp aanbrengen van tekens ter identificatie niet verplicht is.

Enig soelaas voor het ontbreken van een verplichting tot het aanbrengen van tekens ter identificatie biedt artikel VI. Dit artikel voorziet, voor het geval dat een staat die schade heeft geleden of dreigt te lijden er niet in slaagt het betrokken ruimtevoorwerp te identificeren, in hulp bij het identificeren door de andere staten die partij zijn bij de overeenkomst.

Artikel VII regelt de toepasselijkheid van de Registratie-overeenkomst op internationale organisaties; dit artikel is gelijk aan de desbetreffende bepaling van de Aansprakelijkheidsovereenkomst (Artikel XXII, eerste en tweede lid). Aangezien voor wat betreft het ESA nog niet is voldaan aan de voorwaarde dat de meerderheid van de lid-staten partij dient te zijn bij de Registratie-overeenkomst, is het ESA nog niet overgegaan tot het afleggen van een «Verklaring van Aanvaarding» zoals in artikel VII bedoeld.

Ten aanzien van artikel VII, derde lid, dat betrekking heeft op de inwerking-treding van de overeenkomst, geldt hetzelfde als wat hierboven is opgemerkt met betrekking tot artikel XXIV, lid 3, van de Aansprakelijkheidsovereenkomst.

Artikel X is hierboven al toegelicht. De overige artikelen van de overeenkomst bevatten de slotbepalingen die vrijwel gelijk zijn aan de desbetreffende bepalingen van de beide andere overeenkomsten.

De positie van het Koninkrijk

De drie overeenkomsten zullen voor het gehele Koninkrijk gelden.

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
D. F. van der Mei

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter

**Overeenkomst inzake de redding van ruimtevaarders, de terugkeer van ruimtevaarders
en de teruggave van in de kosmische ruimte gebracht voorwerpen**
Partijenlijst

Argentinië	26 maart	1969
Bahamas	11 aug.	1976
Barbados	20 feb.	1969
België	15 april	1977
de Bondsrepubliek Duitsland	17 feb.	1972
Botswana	10 april	1969
Brazilië	27 feb.	1973
Bulgarije	2 april	1969
Canada	20 feb.	1975
Cyprus	17 dec.	1970
Denemarken	6 mei	1969
de Democratische Republiek		
Duitsland	11 dec.	1968
Ecuador	7 maart	1969
Egypte	2 dec.	1968
het Europees Ruimte Agent- schap	25 juni	1975
Fiji	14 juli	1972
Finland	10 sept.	1970
Frankrijk	31 dec.	1975
Gabon	2 april	1969
Gambia	26 juli	1968
Griekenland	7 juli	1975
Guinee-Bissau	14 okt.	1976
Guyana	30 mei	1969
Hongarije	4 juni	1969
Ierland	29 aug.	1968
Irak	12 maart	1970
Iran	21 dec.	1970
Israël	19 dec.	1969
Italië	31 maart	1978
Joegoslavië	1 maart	1971
Kameroen	10 jan.	1969
Koeweit	7 juni	1972
Korea	4 april	1969
Laos	27 nov.	1972
Libanon	31 maart	1969
Madagascar	11 febr.	1969
Maldiven	3 april	1970
Marokko	20 nov.	1970
Mauritius	16 april	1969
Mexico	11 maart	1969
de Mongoolse Volksrepubliek	31 jan.	1969
Nepal	11 juli	1968
Nieuw-Zeeland	8 juli	1969
Niger	15 jan.	1969
Nigeria	26 febr.	1973
Noorwegen	20 april	1970
de Oekraïne	16 jan.	1969
Oostenrijk	19 feb.	1970
Pakistan	17 okt.	1973
Polen	14 feb.	1969
Portugal	25 maart	1970
Roemenië	28 juni	1971
El Salvador	19 febr.	1970
San Marino	10 aug.	1970
Seychellen	5 jan.	1978
Singapore	10 sept.	1976
de Sowjet-Unie	3 dec.	1968
Swaziland	9 juni	1969
Syrië	14 aug.	1969
Thailand	26 mei	1969
Tonga	22 juni	1971

Tsjechoslowakije	18 feb.	1969
Tunesië	10 feb.	1971
Uruguay	25 feb.	1969
Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland	3 dec.	1968
Verenigde Staten van Amerika	3 dec.	1968
Witrusland	2 dec.	1968
IJsland	4 dec.	1969
Zambia	20 aug.	1973
Zuid-Afrika	24 sept.	1969
Zweden	21 juli	1969
Zwitserland	18 dec.	1969

Partijenlijst

Australië	20 jan.	1975
België	13 aug.	1976
de Bondsrepubliek Duitsland	18 dec.	1975
Botswana	10 april	1969
Brazilië	9 maart	1973
Bulgarije	16 mei	1972
Canada	20 feb.	1975
Chili	1 dec.	1976
Cyprus	15 mei	1973
Dahomey	25 april	1975
Denemarken	1 april	1977
de Democratische Republiek Duitsland	30 aug.	1972
de Dominicaanse Republiek	23 feb.	1973
Ecuador	17 aug.	1972
het Europees Ruimte-Agent- schap	23 sept.	1976
Fiji	4 april	1973
Finland	1 feb.	1977
Frankrijk	31 dec.	1975
Griekenland	27 april	1977
Hongarije	27 dec.	1972
Ierland	29 juni	1972
Irak	4 okt.	1972
Iran	21 feb.	1974
Israël	21 juni	1977
Joegoslavië	20 okt.	1975
Kenya	25 sept.	1975
Koeweit	30 okt.	1972
Laos	20 maart	1973
Mali	9 juni	1972
Malta	13 jan.	1978
Mexico	8 april	1974
de Mongoolse Volksrepubliek	5 sept.	1972
Nieuw-Zeeland	30 okt.	1974
Niger	1 sept.	1972
de Oekraïne	16 okt.	1973
Pakistan	4 april	1973
Panama	5 juni	1974
Polen	25 jan.	1973
Quatar	11 jan.	1974
Saoedi-Arabië	17 dec.	1976
Senegal	26 maart	1975
Seychellen	5 jan.	1978
Singapore	19 aug.	1975
de Sowjet-Unie	9 okt.	1973
Sri Lanka	9 april	1973
Togo	26 april	1976
Tsjechoslowakije	8 sept.	1976
Tunesië	18 mei	1973
Uruguay	7 jan.	1977
Venezuela	1 aug.	1978
het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord- Ierland	9 okt.	1973
de Verenigde Staten van Amerika	9 okt.	1973
Witrusland	27 dec.	1973
Zambia	20 aug.	1973
Zweden	15 juni	1976
Zwitserland	22 jan.	1974

Overeenkomst inzake de registratie van in de kosmische ruimte gebrachte voorwerpen

België	24 feb.	1977
Bulgarije	11 mei	1976
Canada	4 aug.	1976
Cuba	10 april	1978
Cyprus	6 juli	1978
Denemarken	1 april	1977
de Democratische Republiek		
Duitsland	12 mei	1977
Frankrijk	17 dec.	1975
Hongarije	26 okt.	1977
Joegoslavië	24 febr.	1978
Mexico	1 maart	1977
Niger	22 dec.	1976
de Oekraïne	14 sept.	1977
Polen	22 nov.	1978
Seychellen	28 dec.	1977
de Sowjet-Unie	13 jan.	1978
Spanje	20 dec.	1978
Tsjechoslowakije	26 juli	1977
Uruguay	18 aug.	1977
het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland	30 maart	1978
de Verenigde Staten van Amerika	15 sept.	1976
Witrusland	26 jan.	1978
Zweden	9 juni	1976
Zwitserland	15 febr.	1978
